

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 26 Eylül 2019

UNCTAD'ın Yeni Yeşil Düzen Çağrısı

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) yıllık *Ticaret ve Kalkınma Raporunu* (TKR) yayımladı. Dünya ekonomisine ana akım iktisadının dogmalarının dışına çıkarak, kalkınmakta olan ülkelerin perspektifinden bakmayı kendisine ana ilke edinmiş olan TKR'nin bu seneki ana konusu *iklim değişikliğine karşı mücadele*.

Raporun çağrısı, tam da dünyanın gündeminin **Greta Thunberg**'in iklim grevleri çağrısıyla örtüşerek daha bir anlam kazanmış durumda.

Hiper-küreselleşme, denetimsiz finansallaşma ve borç tuzağı

UNCTAD Raporunda vurgulandığı üzere, 2009'dan bu yana *hiper-küreselleşmenin* kuralları değiştirilmedi. Neoliberalizmin gündemi sürekli olarak «yık, yak ve yok et» biçiminde sürdürülmekte. Sonuç ise eşitsizlik, borçluluk, istikrarsızlık, yetersiz yatırımlar ve sosyal şiddet oldu. Dolayısıyla, aslında finansal çöküşün hazırlayıcıları gezegenimizin ekolojisinin çöküşünün de sorumlusudur. «Finansal sistemin sağlığı» adına atılan adımlar, «çevrenin sağlığını» tehdit etmektedir.

Özel sermaye birikimine dayalı büyüme kamusal malların üretimini ve sosyal faydanın korunmasını sağlayamamakta; eşitsizlik ve sürdürülmesi olanaksız tüketim kalıpları yaratmaktadır.

Borçlanmaya dayalı hiper-küreselleşme sonucunda 1980'den bu yana dış borç stokları 14-misli artış gösterdi. Çoğunlukla özel sektöre dayalı küresel borçlar hızla yükseliyor: 1980'de 16 trilyon \$ olan dış borçlar toplamları 2008'de 152; 2017'de 213 trilyon dolara ulaştı. Bu olgu neredeyse çeyrek yüzyıldır sürekte olan kuralsızlaştırmaların; mega-bankaların ve bankacılık-dışı finans kuruluşlarının kontrolsüz büyümesinin; ve kuralsızlaştırılmış gölge bankacılığının doğal bir sonucudur. Çoğunlukla özel sektör kaynaklı bu kontrolsüz kredi genişlemesi, gelişmekte olan ekonomileri aşırı borçlanmaya yönlendirmekte ve finansal yatırımcıların spekülatif saldırılarına açık bırakmaktadır.

Gezegenimizin doğal kaynaklarının mevcut kullanım düzeyi ve tüketim deseninin, çok yalın ifadeyle, sürdürülmesi mümkün değildir. Karşı karşıya kaldığımız çarpık sanayileşme ve yönetim sorunlarının bir çoğunun ana nedeni kuralsızlaştırılmış piyasaların mevcut kısa dönemci, miyopik kararlarına ve spekülatif finansal sermaye akımlarının aşırı oynaklığına dayanmaktadır

Bu sorunlar bir yandan da küresel meta fiyatlarında aşırı oynaklık ve belirsizlik doğurmakta ve kaynakların dağıtımını verimsiz kılmaktadır

Yeşil Yatırımlar İçin Kaynaklar

Gerekli olan şey ise *küresel* yeni bir *yeşil* düzenin kurgulanmasıdır: başboş sermaye birikiminden sosyal politika gündemimizi geri almalı; onyıllarca süregelen çevre tahribatını durdurmalı ve dışlanmış olan güvencesiz kitlelere iktisadi haklarını geri kazandırmalıyız. UNCTAD araştırmacıları, yeşil yatırımlarda yıllık %2'lik bir artışın, bir diğer deyişle 1,7 trilyon ABD Doları seviyesinde bir yatırımın --ki bu da hükümetlerin fosil yakıtları sübvans etmek için kullandığı mali kaynağın üçte birine denk geliyor, küresel istihdamda en az 170 milyonluk bir artış; gelişmekte olan ülkelerde daha temiz sanayileşme; ve karbon emisyonunun uluslararası 2030 Gündemi ile belirlenen tarihe kadar daha güçlü bir biçimde azaltılmasını sağlayacağını tahmin ediyor.

Bu hedefler için ise kamusal varlıkları ve sosyal faydayı çoklulaştıracak, devasa bir yatırım hamlesi gerekecektir.

20 dereceden fazla ısınmanın maliyetleri 70tr \$ ile 550tr \$ arasında olacağı hesaplanmakta. Soru şudur: bu dönüşümün maliyetlerini karşılayabilir miyiz? Kuşkusuz mesele sadece dönüşümün maliyetlerini karşılamaktan ibaret değil; aslında yeni bir yatırım ve tüketim rejimi tasarlamalıyız ve “yaşamın sürdürülemeyeceği” bir gezegenin maliyetlerini düşünmek dahi anlamsız. Buna karşın, UNCTAD yazarları bir dizi kaynağa dikkat çekmekte:

İsraf edilen: «genişleyici kemer sıkma» diye tanımlanan tahrip edici makroekonomik politikalar; fosil yakıtlara verilen teşvikler (\$400 milyar \$ ile 5 trilyon \$ arası -IMF tahmini); tarımsal teşvikler 700 milyar \$;

Kötü yönetilen: 2009 krizinden bu yan MB bilançolarında 20 trilyon \$ genişleme; 1980'den bu yana şişkinleştirilmiş yılda 5.3 trilyon \$ kredi hacmi;

Gizlenmiş: sermaye transferleri ve vergi muafiyetleri –sadece gelişmekte olan ülkelerde 700 milyar \$.

UNCTAD Raporunun anımsattığı üzere, siyasi istenç ve kararlılık satın alma gücü paritelerinden daha önemlidir. Anımsayalım: *20. yüzyılın faşizme karşı savaşlarında para nereden bulunmuştu?*